

העור, מסתמא ירצה בו, ומטעם זה כבר נחשב כעת 'מתכוין' [ומתרתת הגמ' שנטול בברזי, שמוכיח שאינו רוצה להשתמש בעור] (מאירי לעיל קטז, ב).

דְּשִׁקִיל לִיָּה בְּבָרְזֵי, שמפשיט וחותרת חתיכות קטנות, וכיון שאין דרך הפשטה בכך [נדרך המפשיטים להפשיט באופן שיהא העור ראוי להשתמש בו] אסור רק מדרבנן (ע"פ ר"ש, רמב"ן להלן קלג, ב, יראים רעד). ויש סוברים, שכיון ששיעור החיוב בהפשטת עור הוא כדי לעשות בו קמיע (ראה לעיל (נח, ב)), חתיכות קטנות מותר לחתוך אפילו מדרבנן (תוס').

וְלִהְיֶיךָ מִצִּילִין אוֹתָן וְכוּ', הַקְדָּמָה: מדין תורה, כשחצרות ומבואות סגורים משלשה צדדים, דין רשות היחיד להם ומותר להוציא מהבית לחצר ומן החצר למבוי, אלא שחכמים אסרו לטלטל אלא אם עשו 'עירובי חצירות' ו'שיתופי מבואות'. עוד תקנו, שאין לטלטל בתוך המבוי עצמו אלא אם כן עושים היכר בפתח המבוי, כדי שיכירו שאינו רשות הרבים (ראה לעיל ו, א, ועירובין ב, א, וברש"י שם). להלן תביא הגמ' מחלוקת תנאים מהו ההיכר הנדרש.

היכי דמי מפולש היכי דמי שאינו מפולש, שאמנם בדרך כלל 'מבוי מפולש' הוא מבוי הפתוח משני צדדים לרשות הרבים, ו'שאינו מפולש' הוא מבוי שפתחו רק מצד אחד, אולם לא מסתבר לגמ' שיש תנא שיתיר להציל למבוי כזה, ואם כן בהכרח שפירוש 'מפולש' ו'שאינו מפולש' במשנתנו שונה, ומבררת הגמ' את הגדרתם (חדש האביב [לבעל הפלא יועץ]).

וְתַרְוִיחֵיהוּ אֲלֵיבָא אֲלֵינָא רַבֵּי אֲלֵינוּ וְכוּ', ולא ביאר רב חסדא שרבנן וכן בתירא סוברים כדעת בית הלל [שהלכה כמותם] שמשפיק לחי אחד - אם ישנו נחשב 'מבוי שאינו מפולש', ואם אינו, נחשב 'מבוי המפולש' - משום שסבר שבלא לחי לא היה בן בתירא מתיר, כיון שזה כרמלית, ואינו דומה לחצר שאינה מעורבת ששינוי להלן (קכ, א) שמצילין לתוכה מזון שלש סעודות (תוס', וראה שפת אמת), או משום שמבוי ללא לחי דומה לרשות הרבים ולא היה בן בתירא מתיר בו, שמה יבואו להציל לרשות הרבים (רשב"א; ריטב"א).

שֶׁלֶשׁ מַחְצוֹת וְלַחֵי אֶהָד אֶהָד זְהוּ מְבוי הַמְּפּוֹלֵשׁ, שלדעת רבנן מצילים רק למבוי העשוי כהלכתו, מוקף בשלש מחיצות, עם שני לחיים, ושעשו בו 'שיתופי מבואות', שאם הצריכו רבנן שני לחיים, מסתמא הצריכו גם 'שיתופי מבואות' (ע"פ רש"י, כמבואר בלשון הזהב לעיל קטו, א, רמב"ן ורשב"א בפ' שני). ויש סוברים, שאף לרב חסדא שצריך מוקף שלש מחיצות ושני לחיים, אין צורך ב'שיתופי מבואות' (מהרש"א בדעת רש"י; תוס'; רמב"ן ורשב"א בפ' ראשון; שבלי הלקט קטו, שהרי התנא לא שנה שמצילים למבוי המעורב כמו ששנה במשנה הבאה לענין הצלת אוכלין ומשקין).

יְעוֹד לְרַבְּנָן נְצִיל לְתוֹכוֹ אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין, שלהלן (קכ, א) ששינוי שמצילין אוכלים ומשקים לחצר המעורבת, ולדעת בן בתירא מצילין אף לחצר שאינה מעורבת, ומשמע שלמבוי אין מצילין, ואם רבנן סבורים כאן שמצילין כתבי הקודש רק למבוי העשוי כהלכתו במחיצות וב'שיתופי מבואות', מדוע אין להציל לתוכו אוכלים ומשקים (רש"י, ע"פ לשון הזהב הנ"ל). ואם נסבור שמצילין כתבי הקודש אף למבוי שלא עשו בו 'שיתופי מבואות', מקשה רבה מדוע מתירה המשנה הצלת אוכלים ומשקים רק לחצר מעורבת, ולא לחצר שעשו בה 'שיתופי מבואות' (תוס'; רמב"ן ורשב"א בפ' ראשון).

הָתָם נַעֲשֶׂה בְּסִיס לְדָבָר הַמְּתָר וְכוּ' שתיק הספר הוא בסיס לדבר המותר, היינו לספר שבתוכו, שהוא חפץ המותר בטלטול אף ללא דליקה, ולכן התירו להצילו אגב הספר, אבל גבי טלטול קרבן פסח, העור הוא בסיס לדבר האסור, היינו לבשר האסור בטלטול (רש"י, ע"פ הגהות הב"ה). והטעם שמחשיבה הגמ' את הספר כ'דבר המותר' אף שהנדרן הוא כלפי הוצאה לרשות אחרת ולענין זה אף הספר עצמו נחשב דבר האסור, שהרי אסור להוציאו, משום שכשהיו התיק והספר בבית, התיק 'טפל' לספר, ותחילת טלטול שניהם בבית הוא בהיתר גמור, ולכן אף בהצלתם אין להפרידם וכשמצילים את הספר מצילים עמו את התיק הטפל לו. מה שאין כן בבשר ועור, תחילת טלטול שניהם היא באיסור, שהרי אף הבשר הוא מוקצה האסור בטלטול מן הדין, ואם התירו את טלטולו מפני כבוד שמים, אין להתיר את טלטול העור עמו (ריטב"א).

וממה ששינוי במשנה שמצילין תיק התפילין עם התפילין, יש להוכיח שתפילין מותרות בטלטול למרות שאסור להניחן [כמבואר בשו"ע (או"ח לא, א)], שאילו היו אסורות בטלטול, איך מצילים את תיק התפילין, הלא הוא בסיס לדבר האסור. והטעם שאינו מוקצה, משום שאפשר ללמוד מהן את הלכות הבתים, השי"ן, הקשר, והרצועות ועוד (מהר"י ברוגא מ). ויש לדחות, שכיון שמותר לטלטל את התפילין לצורך גופן או מקומן, אין התיק נעשה בסיס לדבר האסור (ישועות יעקב או"ח שח, ה, ועיין עוד שם מה שכתב בהג'). ■ להלכה, תפילין דינן ככלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלן אלא לצורך גופן או מקומן, ובשעת הדחק יש להלך ולטלטל גם שלא לצורך גופן או מקומן (רמ"א או"ח שח, ד, ומשנ"ב שם כד, וביאה"ל שם לא ד"ה אסור. ולענין בסיס בכלי שמלאכתו לאיסור, ראה פמ"ג שם משב"ז הקדמה אות ד שהסתפק בדבר, ועיין עוד ארחות שבת יט הע' שפד, ומשנ"ב מהד"ו דרשו שט הע' 29).

הָכָא נַעֲשֶׂה בְּסִיס לְדָבָר הָאֲסוּר, כאן גבי קרבן פסח, העור הוא בסיס לבשר האסור בטלטול, לפי שאינו ראוי לאכילה עד הערב (רש"י). ויש שפירש שהבשר נעשה בסיס לעור שאסור בטלטול, אבל הבשר אינו מוקצה למרות שאינו ראוי אכילה, שאין מוקצה בקרבנות, משום בזיון קדשים (תוס'), או משום שאין שבות במקדש (תוס' ר"ד). ואמנם בסיס נאסר רק אם מניחו לדעת, ומאחר ודעתו להפשיט את הפסח היה צריך להיות דינו כשוכח שאינו נעשה בסיס, אך כיון שהעור מחובר לבשר, כל שעודן עליו נעשה בסיס אף בשוכח (כמבואר לעיל (מג, א)) (ריטב"א, וכע"ז בתוס' רא"ש).

אֲדָהָבָא וְהָכִי לִישְׁדִּינָן, שאמנם כלל בדינוי שכל מוקצה שנמצא כבר בידו מותר לטלטלו לכל מקום שירצה (קושיית ישועות יעקב או"ח שח, י, ונשאר בצ"ע), אולם היתר זה הוא רק בכלי שמלאכתו לאיסור [שמטלטלו לצורך גופו או מקומו], אך לא במוקצה מחמת גופו כמעוות [שאסור לטלטלו אף לצורך גופו או מקומו] (ברכת משה [לרמ"ג ירושלמסקין], ע"פ פמ"ג או"ח רסו א"א יט, וראה משנ"ב שח, י, ומהד"ו דרשו הע' 17).

מוֹדָה רַבֵּי שְׁמַעוֹן בְּפִסְקֵי רִישֵׁיהּ וְלֹא יְמוּת, שאף שאינו מתכוין להפשיט לצורך העור, מכל מקום הוא מפשיט את העור (רש"י), והטעם שנחשבת הפשטתו 'אינו מתכוין', ולא נחשבת 'מלאכה' שאינה צריכה לגופה' שאפילו אם היא 'פסיק רישיה' פטור עליה (ראה רעק"א שהקשה כן מדעתו, ונשאר בצ"ע), כי אמנם אין תכלית הפשטתו לצורך העור, אך כיון שהוא 'פסיק רישיה' שיופשיט